

GÖTEBORGS
UNIVERSITET

”Musikmålning”

Ett utvecklingsarbete på ett fritidshem

Namn: Ida Eriksson och Camilla Tobiasson

Program: Grundlärarprogrammet med inriktning mot arbete i fritidshem

Uppsats/Examensarbete: 15 hp
Kurs: LRXA1G
Nivå: Grundnivå
Termin/år: VT/2014
Handledare: Rosemarie Kamperin
Examinator: Jan Gustafsson
Kod: VT14-2920-037

Nyckelord: Aktionsforskning, Utvecklingsarbete, Kvalitetsarbete, Aktioner

Abstract

Studiens syfte var att undersöka ifall eleverna använder sig av orden fint och fult i bilden samt bra och dåligt i musiken i sitt musik- och bildskapande. Undersökningen avsågs besvara vilka tankar och känslor som eleverna uttrycker i musik och bildskapandet på fritidshemmet. Pedagogerna på fritidshemmet vill använda mer musik och bild i verksamheten.

I studien användes kvalitativa metoder i form av musik och bildaktioner i en aktionsforskning. Samt observationer, intervjuer och utvärderingar. Deltagarna är femtiofem elever på det aktuella fritidshemmet.

Under aktionen märktes det att önskemålen från författarna besvarades. Det vill säga att eleverna inte använde sig av orden fin och fult eller bra och dåligt. Eleverna förstod att alla individer tänker olika och skapar efter egna intressen. Under skräckmusiken uttryckte eleverna bara enstaka ord och de samtalande inte med varandra. Eleverna sa vilka färger de använde. Under den irländska musiken använder eleverna mer hela meningar när de talar. De uttrycker vilka färger de använder. Eleverna samtalar och har dialoger med varandra om vad de målar.

Förord

Detta examensarbete har gett oss så mycket både på ett personligt plan och inför vårt kommande yrke! Elevernas tankar, känslor och åsikter har varit uppfriskande att höra, många tankar och funderingar har det satt igång. Tack för det! Vi tackar också Skolan och Pedagogerna för att vi fått göra aktionsforskningen där. Tack!

Avslutningsvis vill vi säga

Kasta sig ut
Utforskat område
Gemenskap, Glädje, Fantasi

Innehållsförteckning

Förord	1
Innehållsförteckning	1
1 Inledning	3
2 Bakgrund	4
2.1 Forskningsalternativ	4
2.2 Tidigare forskning	5
2.2.1 Skolorganisation	5
2.2.2 Lärande och förhållningssätt	7
3 Syfte	9
3.1 Frågeställning och problemformulering	9
3.2 Relevans för läraryrket	9
4 Metod	9
4.1 Urval av deltagare.....	10
4.1.1 Teorier	11
4.1.2 Avgränsningar	12
4.2 Procedur.....	12
4.2.1 Aktion	12
4.2.2 Observation.....	13
4.2.3 Intervju.....	14
4.2.4 Utvärdering.....	14
4.3 Etiska övervägande.....	15
5 Resultat	16
5.1 Förväntningar innan aktionerna	16
5.1.1 Våra förväntningar innan aktionerna	17
5.1.2 Pedagogernas förväntningar innan aktionen.....	17
5.2 Musikgenre	17
5.2.1 Skräckmusik	17
5.2.2 Irländsk musik.....	18
5.2.3 Sammanfattning.....	18
6 Avslutande diskussion	20

7	Fortsatt forskning.....	21
8	Referenslista.....	22

1 Inledning

Vi är två lärarstudenter som skriver ett examensarbete. Programmet heter Grundlärarprogrammet med inriktning mot arbete i fritidshem. I utbildningen ingår ett estetiskt ämne. Inom utbildningen får studenterna såväl teoretiska som praktiska kunskaper. Genom den verksamhetsförlagda utbildningen får studenterna möjligheter att prova sina kunskaper tillsammans med elever. Det var under den verksamhetsförlagda praktiken där det upplevdes att elever ofta pratar om sitt skapande i estetiska ämnen som fint eller fult i bilden och bra eller dåligt inom musiken.

En önskan om att få eleverna att fundera, tänka och samtala kring vad som är fint och bra eller vad som är fult och dåligt är något som ska bearbetas i denna text. I det estetiska ämnet har en av oss har valt att fokusera på musik medan den andra har valt att fokusera på bild. Dessa ämnen kommer att kombinerats i examensarbetet.

Eftersom vi fått kännedom om en skola som vill arbeta genom ett utvecklingsarbete bestämdes det att ett examensarbete som grundas utifrån en aktionsforskning är intressant. Aktionsforskningen efterfrågas av pedagogerna. Pedagogerna upplever att de har en problemdriven fråga kring sitt kvalitetsarbete. Aktionsforskningen är verksamhets initierad. Pedagogerna på den utvalda skolan vill använda sig mer av musik och bild på fritidshemmet, men vet inte hur.

Syftet med examensarbetet ämnar undersöka om eleverna använder sig av orden fint och fult samt bra och dåligt i deras bild och musikskapande. Eleverna ska prova på att skapa bilder till olika musikgenren. Elevernas uttryckta tankar och känslor om sitt eget och andras skapande uppmärksammas likaså.

I examensarbetet kan studenterna välja på att göra ett utvecklingsarbete, en litteraturanlys eller ett mindre empiriskt arbete inom fritidshemmets verksamhet. Önskemålet för oss är ett utvecklingsarbete. Erfarenheterna och arbetssättet kan användas i skolverksamheterna i det kommande yrkeslivet, efter examen.

Utvecklingsarbetet kommer att bestå av en aktionsforskning på ett fritidshem. Tankarna inför utvecklingsarbetet är skolans värdegrund, elevernas uttryckta tankar och känslor, samt uttrycksformer inom bild och musik.

2 Bakgrund

I detta kapitel beskrivs olika forskningsalternativ, tidigare forskning och teori. Skolorganisation och lärare, förhållningssätt och lärares person behandlas. Olika teorier förklaras i detta kapitel.

2.1 Forskningsalternativ

Introduktionen till examensarbetet från Göteborgs Universitet (2014) ger studenterna tre olika studier att välja på, när de ska skriva examensarbetet. Dessa alternativ nämns ovan i inledningen. Enligt Göteborgs Universitet är en litteraturanalys en studie som gör på dokument, litteratur och texter. Alla studenter ska se efter tidigare forskning inom ämnet men i en litteraturanalys ska det vara en fördjupad analys av litteraturen som blir grunden till studien. En empirisk studie är en studie med syfte att undersöka ett problem eller en lucka i forskningen och sedan försöka med hjälp av studier i fält och med studier i litteratur försöka få ett svar på den specifikt förutbestämda frågan.

Rönneman (2012 A.) skriver att aktionsforskning ska utgå från en problemdriven uppgift eller fråga utifrån verksamhetens behov. Den ska vara initierat av praktikens yrkesverksamma utifrån upplevt behov samt att forskare kan arbeta i nära samarbete med praktikens yrkesverksamma. Pihlgren (2013) menar att kvalitetsarbete kan vara ett sätt för lärarna på fritidshemmet att tolka styrdokumentet men även att kartlägga och utveckla verksamheten. Vidare menar de att lärarna på fritidshemmet får i en aktionsforskning tid med att planera, observera, kartlägga, dokumentera, analysera och utvärdera sin verksamhet. Göteborgsuniversitet (2014) introduktion till kursen LRXA 1 G skriver att ett speciellt behov som lärarna uttrycker, har önskemål om eller ett konkret uppdrag kan vara en grund för ett utvecklingsarbete. Syftet som utvecklingsarbetet har ska stå i förbindelse med det behov verksamheten har. Ett utvecklingsarbete eller en aktionsforskning har en pragmatisk gestaltning. Olika ämnesområden kan stå i fokus men även utarbetande eller prövandet av nya metoder för undervisning, prova på existerande metoder och arbetssätt i nya sammanhang eller för att anpassa målgrupper och mål. Barns inflytande, estetisk verksamhet, kommunikativa arbetssätt eller samverkan mellan olika verksamheter och skolformer kan vara grund för ett utvecklingsarbete.

Eftersom vi fått kännedom om en skola som vill arbeta genom ett utvecklingsarbete bestämdes det att ett examensarbete som grundas utifrån en aktionsforskning är intressant. Den efterfrågas av pedagogerna, som upplever att de har en problemdriven fråga kring sitt kvalitetsarbete. Den är verksamhets initierad. Pedagogerna på skolan vill arbeta mer med musik och bild på fritidshemmet. Pedagogerna på den utvalda skolan vill använda sig mer av musik och bild på fritidshemmet, men vet inte hur. De känner sig ibland osäkra på hur de kan använda sig av musik och bild på fritidshemmet. De inte är utbildade inom bild eller musik och har stor barngrupp. [I examensarbetet kommer de personer som arbetar i fritidshemmet på den valda skolan att kallas pedagoger. Två av pedagogerna är utbildade fritidspedagoger, de andra tre är outbildade pedagoger].

Skolan där aktionerna kommer att äga rum ligger i en förort till en storstad, eleverna har både svensk och utländsk bakgrund. På fritidshemmet är det femtiofem elever inskrivna. Elevantalet är olika från dag till dag beroende på vårdnadshavarnas scheman. Det är elever mellan fem och åtta år som går på det gemensamma fritidshemmet. Personalstyrkan ligger på mellan tre till fem pedagoger dagligen.

2.2 Tidigare forskning

Tidigare forskningen om och på fritidshemmet är svåra att finna, när det gäller utvecklingsarbete. Aktionsforskning är ett arbetssätt som är vanligare i förskolan. Detta innebär att forskningsområdet eller metodområdet är relativt outforskat. Databaser som sökts material i är Gunda, Libris, Swepub och Eric m.fl. I sökningarna har ord som aktionsforskning, utvecklingsarbete, kvalitetsarbete, fritidshem, bild, musik, estetik, fint och fult, bra och dåligt, undervisningsväsen, fritidspedagogik och fritidsverksamhet använts som sökord. Sökningar har gjorts i avhandlingar, uppsatser, rapporter, E tidsskriftsamlingar och i böcker. Även Google har använts med ovanstående sökord för att hitta tidigare forskning inom studiens område.

Det finns några tidigare examensarbeten om hur orden fint och fult används på fritidshem och i skolan. I en intervjustudie som gjorts som heter "Inte bara 'fint och fult'" skriven av Cecilia Holm & Therés Wiklund har de gjort en studie med fokus på orden fint och fult. Denna studie är gjord i ämnet estetiska uttrycksformer. Personerna som skrivit har reagerat på att i ämnen som har estetiska uttrycksformer har värderande ord ofta används (2011).

En annan studie som gjorts i ämnet är en intervjustudie. Den handlar om hur fritidspedagoger med lätta hjälpmedel arbeta med musik på fritidshemmet. Tillexempel använder sig pedagogerna av bakgrundsmusik till aktiviteter (2011).

Skolverket (2011) förespråkar att skolan och lärare ska uppmuntra eleverna att prova och utveckla olika uttrycksformer och uppleva känslor och stämningar. Musik och skapande i bild och form ska vara inslag verksamheten. Eleverna ska få möjligheter att prova på, utforska, tillägna sig och gestalta olika kunskaper och erfarenheter. Eleverna ska få möjlighet att utveckla sin egen förmåga att skapa. I skolan ska sinnliga, estetiska och praktiska aspekter uppmärksammas.

Det ingen tidigare litteratur vad vi kunde hitta inom ämnet aktionsforskning på fritidshem med vår inriktning. Det som hittades betydligt mer av var aktionsforskning i förskola. Bland annat har det publicerats en bok om aktionsforskning med musikinriktning på en förskola av Monica Nylund (2010). Den handlar om hur pedagogerna kan utveckla verksamheten trots tidsbrist. Där skriver författaren om hur pedagogerna med enkla ting kan få in musik i fritidshemmet.

En av de få böcker vi hittade som inriktade sig på fritidshemsverksamheten var en bok som heter aktionsforskning i praktiken skriven av Karin Rönnerman (2012). Denna bok används från och till i uppsatsen. Författaren skriver om hur verksamheter kan utvecklas genom aktionsforskning i såväl skola, förskola och andra verksamheter.

2.2.1 Skolorganisation

Skolverket (2011) och Skolverket (2007) och Lärarförbundet (2011) som skrivit råd för hur lärare och skolläring kan arbeta med utvecklingsarbete i samarbete med lärarorganisationen, Sveriges kommuner och landsting samt genom kommunala avtalet Hök 10 menar att skolor ska arbeta med att förbättra sin verksamhet. Skolverket (2007) menar att kommunen och ledning för skolan måste ge resurser för att utveckla verksamheten och personalen. Detta är något som också Lärarförbundet (2011) uttrycker, det är både lärare och skolläring som är ansvarig för att utveckla nödvändiga förändringar och förbättringar. Enligt Lärarförbundet

(2011) ska de förändringar, förbättringar och utvecklingar som görs för att höja kvaliteten i verksamheten ansvaras av både rektorer och lärare. Pihlgren (2011) menar att verksamhetens mål ska bearbetas och finnas tillgängliga för lärare, föräldrar och elever samt att verksamhetens mål är något som hela tiden ska utvecklas, detta arbete ska dokumenteras. Rönnerman (2012 A.) och Lärarförbundet (2011) och Philgren (2011) menar att ett sätt kan vara att göra ett utvecklingsarbete, en aktionsforskning, för att utveckla sin verksamhet och denna kan göras av lärarna själva eller så kan de samarbeta med ett universitet. Philgren (2011) tänker att på detta sätt kan olika lärosäten utvecklas och samarbeta med varandra. Hon skriver vidare att de kan stödja varandra kunskapsmässigt. Detta är något som Arnqvist och Blossing (2012) som skrivit en artikel om forsknings och utvecklingsarbete mellan förskolor i Värmland och Karlstad Universitet och Skolverket (2011) också förespråkar, de menar att utvecklingsarbeten ska baseras på vetenskaplig grund, lärare ska kombinera forskning och beprövad erfarenhet i skolan. Arnqvist och Blossing (2012) menar att beprövad erfarenhet behövs för att höja den vardagliga verksamhetens kvalitet.

För att använda sig av aktionsforskning finns det ett flertal frågor som pedagogerna behöver ställa. Enligt Lärarförbundet (2011) behöver frågor som nulägebild besvaras, lärare och rektor behöver göra en gemensam analys av verksamheten samt att de behöver sätta nya mål för verksamheten och inför framtiden. Nylund och Wennergren (2012) och Rönnerman (2012 A.) menar att lärprocessen i aktionsforskning går i olika faser. Lärprocessen börjar i planeringsfasen, efter detta går den vidare till agerande, observerande och slutligen i reflektionsfasen. Hon nämner att dessa faser brukar kallas aktionsforskningsspiralen. Hon skriver att aktionsforskning är en forskning typ som riktar sig både till forskningen och till vardagen, aktionsforskningen bedrivs i nära samarbete mellan dessa. Rönnerman (2012) menar att en aktion eller handling menas att en handling utförs och sedan får ett resultat, detta resultat analyseras sedan, det är praktikens frågor som leder forskningen och processen. Skolverket (2011) skriver i kursplanen för musik att musikämnet är en viktig del i människors sociala gemenskap och ämnet kan påverka bildandet av sin egen identitet positivt. Kunskaper om musik ökar deltagandet i samhället. Skolverket menar att bildämnet i skolan har som syfte att eleverna ska utveckla sitt bildskapande och kreativitet samt kunna tolka och analysera bilder och reklam. De menar vidare att bilder har betydelse för människors sätt att uppleva sig själva, visar hur andra människor tänker och lär men även lärdomar om omvärlden. Bildkommunikation och kunskaper om bilder är viktiga för att kunna uttrycka egna åsikter och kunna delta aktivt i det gemensamma samhället. Rönnerman (2012) menar att en aktion eller handling menas att en handling utförs och sedan får ett resultat, detta resultat analyseras sedan, det är praktikens frågor som leder forskningen och processen.

I allmänna råd (Skolverket, 2007) står det att personalen på fritidshemmet ska utveckla elevers emotionella, fysiska, intellektuella och sociala utveckling. Fritidshemmet ska komplettera skolan både tids och innehållsmässigt. Skolverket (2011) menar att skolan och fritidshemmet ska komplettera varandra kunskapsmässigt.

Olsson (2010) som skrivit en artikel inom skilda uppfattningar om estetisk bedömning och betygssättning ur ett kunskapsperspektiv samt betydelsen av lärarkompetenser menar att estetiska ämnen strävar efter att beskriva olika fenomen för mottagare. Han menar att i skolan beskrivs ofta estetiska kunskapsområden som sinnliga och emotionella upplevelser. Musik och bildämnet präglas av kreativitet och skapande men samtidigt finns läroplaners krav ifråga om bedömningar och betygssättning. Han skriver att genom musik, dans och frikonst försöker konstutövare fånga komplexa meningssammanhang samtidigt som lärare ska kunna bedöma och betygssätta elevernas lärande. Vidare skriver han att skolan har som tradition att eleverna

visar vad de kan genom test eller prov för att bevisa vilka kunskaper och färdigheter de besitter, inte de ”konstnärliga eller musikaliska slutprodukterna, konstverken, kompositionerna, det konstnärliga eller musikaliska utövandet (s. 48)”. Han menar ”Vad är den rätta standarden för ett bra musikaliskt eller konstnärligt utföranden? (s. 48)”.

Skolverket (2011) menar att skapande verksamheter och lek ska prioriteras i de lägre årskurserna. Kvaliteten på verksamheten ska vara hög, den ska utvärderas samt att nya och gamla metoder ska prövas och utvecklas.

2.2.2 Lärande och förhållningssätt

Olsson (2010) menar att ett bra lärande oftast äger rum när läraren kan förmedla och uppmärksamma vilket målet är för eleverna samt att eleverna kan rikta fokus mot målet. När frihet under ansvar och elevbestämmande råder i klassrummet tillsammans med tydliga regler främjas lärandet. Han skriver att elever ska ges möjlighet att äga sin egen lärandeprocess genom att de kan påverka undervisningen och dess innehåll. Eleverna måste ta eget ansvar. Han menar att den kulturella inramning i vilken inställningarna som lärare och kamrater har till bild och musik spelar roll för elevens lärande. I undervisningen kan lärare använda sig av dialoger kring musik och bildskapande med eleverna. Detta för att hjälpa att främja eleverna lärande samt att ge eleverna möjligheter att hitta egna problemlösningar, tankar och idéer. Genom dialoger som grundats i pedagogiska teorier kring lärande, kommunikation och interaktion med eleverna främjas också det gemensamma lärandet. Här menar han att det krävs att både lärare och elever övar och utvecklar sin kompetens genom samtal och dialoger med varandra. Han menar att bedömning för lärande kan vara stödjande eller hindrande för elevens lärande. Stödjande lärare och kamrater leder elevernas lärande framåt medan negativ kritik kan motverka elevens lärande inom bild och musikämnet. Han menar också att lärare alltid bör sträva efter olika former av bedömning och kriterier för estetiska ämnen ifråga om både lärandets processer och dess resultat “med det uttalade syftet att främja elevens lärande”(s. 54).

Olsson (2010) skriver att elevens självkritik när det gäller det egna skapandet kan hindra deras lärande när den blir överdriven. Detta, menar han, gäller speciellt för de elever som ser sig som icke framgångsrika i estetiska ämnen. De elever som nedvärderar sina arbeten mest är också de som är minst benägna att skapa. Pramling Samuelsson och Pramling (2010) som skrivit en artikel om barnperspektiv som en förutsättning för utvärdering, i artikeln finns exempel från deras egna tidigare empiriska studier inom musik, matematik och natur menar att beroende på det stöd som eleven får från läraren och kamrater i den sociala kontext där eleven befinner sig har betydelse för vad eleven kan lära. Läraförbundet (2011) menar att “det finns ett starkt samband mellan lärares kompetens och elevens resultat”(s. 6).

Enligt skolverket (2011) har lärare har i sin profession två uppdrag. Det kunskapsmässiga och det fostrande, båda är lika viktiga, lärare ska verka för att skolan och fritidshemmet kompletterar varandra kunskapsmässigt. Klerfelt och Haglund (2011) menar att pedagogerna på fritidshemmet har en trefaldig arbetsuppgift, att komplettera skolan, att fungera som en trygg verksamhet för eleverna och förhålla sig till samhällets krav när det gäller barnuppfostran. För att åstadkomma detta behövs det personal med kompetens och erfarenheter. Skolverket (2011) förespråkar att skolan och lärarna ska uppmuntra eleverna att prova och utveckla olika uttrycksformer, uppleva känslor och stämningar. Vidare ska musik och skapande i bild och form vara inslag verksamheten, eleverna ska få möjligheter att prova, utforska, tillägna sig och gestalta olika kunskaper och erfarenheter men också att eleverna

utvecklar sin egen förmåga att skapa. I skolan ska sinnliga, estetiska och praktiska aspekter uppmärksammas. Olsson (2010) skriver att lärares förhållningssätt till estetiska ämnen är viktig, band annat för hur de planerar undervisningen, vilka lärandemål som de vill att eleverna ska nå, deras bedömningar av elevernas alster samt vilka metoder, redskap och möjligheter lärarna använder i undervisnings processen. De lärare som har en bra utbildning med många goda kunskaper i sitt ämne använder ofta strukturella kriterier med tydlig koppling till läroplan och kursplan medan lärare som baserar sin undervisning från elevens improvisation och fria handlande ofta har sämre kompetens för sitt ämne. De utgår mer efter elevens fria agerande än att använda sig av läroplaner och kursplaner. Wennergren (2012) menar att det är viktigt att språkbruket som används i dialoger med människor är av inkluderande art. Med detta menas att personerna inbjuder till dialog, är uppmuntrande och bekräftande i samtalet. Hon skriver vidare att det är viktigt att personer i samtal håller närhet till den som talar, med detta menar hon att deltagarna lyssnar noga på vad som sägs och att samtalsparterna försöker förstå vad den andra menar. Hon menar att personerna uttalar sin egen uppfattning och att de försöker att förändra givna föreställningar. Hon menar vidare att oftast upptäcker inte människor sina egna föreställningar förens dem konstateras mot andras.

Läraryrket (2011) menar också på att de lärare som kan lära av varandra, har en bra grundutbildning, reflekterar över den egna undervisningen och har flera pedagogiska verktyg, gör att lärare ger sina elever bättre förutsättningar för lärande. Alerby, m.fl. (2012) som forskar om psykosociala aspekter i form av mänskliga relationer, vilka har inverkan på skolans miljö och den verksamhet som bedrivs där menar för att eleverna ska lära på bästa sätt krävs det att lärare tar tillvara på, i den utsträckning som det är möjligt, kring elevernas åsikter och tankar om den dagliga vardagen i skolan. Alerby m.fl. menar att detta visar sig för lärare genom att elever uttrycker att de vill ta ansvar under frihet, eleverna vill ha en bättre balans mellan teoretiska och praktiska ämnen, eleverna uttrycker att de vill ha mer praktiskt arbete och att lärande kan ske i olika arbetsformer och i mindre grupper. Pramling Samuelsson, Bjervås och Emilson (2012) som bedriver forskningsstudier om dokumentation, kommunikation och lärprocesser och diskuterar dessa i relation till förskolans praktik och Alerby, m.fl. (2012) menar att eleverna tycker att det är viktigt att skolan erbjuder en lärandemiljö som är präglad av ömsesidig förståelse och respekt, att eleverna bli lyssnade på, att ett vänligt klimat råder i skolan mellan såväl kamrater som lärare samt att "det ska vara kul att lära" (Alerby m.fl. s. 49). Enligt Pramling Samuelsson och Pramling (2010) är det viktigt att vuxna lyssnar, samspelar med elever och ingår i dialoger. De skriver vidare att det är viktigt att lärare får elever att vilja dela med sig av sina idéer och önskemål.

"Vilka frågor man ställer och hur man som vuxen förstår och tolkar barnens och elevernas gensvar på detta blir avgörande för hur kommunikationen utvecklas" (Pramling & Sheridan, 2010. s. 23).

Alerby, m.fl. (2012) menar att John Dewey uttryckt att elevens upplevelse av ämnet är beroende på lärarens person, att eleverna inte kan skilja på läraren som person och ämnet som denne undervisar i. Vidare skriver Alerby med m.fl. att detta kan innebära att elever som inte tycker att ämnet är intressant och roligt från början ändrar uppfattning och börjar gilla ämnet för att läraren är omtyckt. Naturligtvis kan även det omvända ske, ett ämne som eleven från början tycker om kan bli tråkigt och ointressant därför att läraren inte upplevs som intressant och populär.

3 Syfte

Examensarbetet handlar om ett utvecklingsarbete inom musik och bild på ett fritidshem. I utvecklingsarbetet involveras fritidshemmets verksamhet och de pedagoger som arbetar i det aktuella fritidshemmet. De praktiska ämnena som författarna använder sig av i undersökningen är bild och musik. Utvecklingsarbetet ämnar undersöka om eleverna använder sig av orden fint och fult samt bra och dåligt i deras bild och musikskapande. Eleverna ska prova på att skapa bilder till olika musikgenren. Elevernas uttryckta tankar och känslor om sitt eget och andras skapande uppmärksammas likaså i undersökningen. Examensarbetets syfte är även att utveckla fritidsverksamheten.

3.1 Frågeställning och problemformulering

Skolverket (2007) skriver att alla som arbetar i skolan är skyldiga att konstant arbeta med värdegrunden i verksamheten. Vi vill arbeta med att utveckla kvalitetsarbetet på fritidshemmet genom att ställa oss frågorna, var är vi, vad gör vi, vart ska vi och hur gör vi. Dessa frågor är även något som pedagogerna på det valda fritidshemmet vill fokusera genom. Vi har valt att fokusera på tankar, känslor och samtal kring bild och musikskapande i utvecklingsarbetet.

Frågan från pedagogerna är hur kan vi arbeta med musik och bild på fritidshemmet?

3.2 Relevans för läraryrket

Enligt läroplanen (Skolverket, 2011) ska lärare och pedagoger arbeta ämnesövergripande. Rönnerman och Wennergren (2010) menar att aktionsforskning ger lärare möjligheter att granska sin egen undervisning och vetenskapliga verktyg används i dokumentering, analysering och när de bedömer riktigheten, det vill säga evidensen, i undervisningen. När lärarna har dialoger med kollegor blir erfarenheterna av aktionerna beprövade. Rönnerman (2010, B.) menar att lärarna måste ha en medvetenhet och en fördjupad kompetens för att uppnå en hög kvalitet i verksamheten. Arbetet i den egna praktiken kan diskuteras och kritiserars i gemenskap med andra lärare eller arbetslag för att höja den professionella utvecklingen men också verksamhetens kvalitet. Den befintliga verksamheten är utgångspunkten för att förbättra verksamheten.

Aktionsforskningen ger pedagogerna möjligheter att planera, genomföra, dokumentera och reflektera över sin egen verksamhet samt att arbeta ämnesövergripande inom bild, musik och fritidshem.

4 Metod

Detta kapitel kommer att beskriva vilka metoder och tillvägagångssätt som används i studien. Studiens teoretiska perspektiv förklaras. Vilket urval som gjorts och vilka avgränsningar som finns. Studiens procedur kommer att beskrivas och förklaras.

Hultén och Hultman och Eriksson (2007) tar upp att olika undersökningsmetoder kan få olika resultat i forskningssammanhang. De menar att det är viktigt att fundera över vilka metoder som används i undersökningen. Vilka urval av individer som väljes för studien. De skriver att vilka

val av frågor som behandlas, vilka referenskällor som används i studien och hur omfattande studierna är och i vilket sammanhang de gjorts är viktiga att besvara eftersom det speglar det resultat som framkommer i studien.

Genom att använda ett utvecklingsarbete, en aktionsforskning, kan vi delta genom att diskutera, planera, genomföra och utvärdera verksamheten tillsammans med pedagoger och elever. Aktionsforskningen är efterfrågad och initierad av pedagogerna i verksamheten. Skolan där aktionerna kommer att äga rum ligger i en förort till en storstad, eleverna har både svensk och utländsk bakgrund. I området finns både hyres- och bostadsrätter samt fristående hus. Det finns goda möjligheter att ta sig runt i området via kollektiv trafik, bilvägar samt gång och cykelbanor. På fritidshemmet är det femtiofem barn inskrivna. Elevantalet är olika från dag till dag beroende på vårdnadshavarnas scheman. Det är elever mellan fem och åtta år som går på det gemensamma fritidshemmet. Personalstyrkan ligger på mellan tre till fem pedagoger dagligen. Lokalytan består av två mellanstora rum och två stora rum och en stor hall (cirka ett hundra m²). En dag i veckan är eleverna indelade i tre grupper, grupperna varierar mellan att vara i skogen, på skolgården eller att vara inne. Dessa grupper kommer att användas i aktionerna. Platsen för aktionerna kommer att äga rum inomhus i förskoleklassens klassrum.

4.1 Urval av deltagare

Urval för denna studie baseras på de elever, som är inskrivna på det aktuella fritidshemmet där aktionsforskningen kommer att utföras. De elever som vill delta, och har samtycke från vårdnadshavarna för att delta i aktionerna, kommer att vara med. En del eleverna kommer vara hindrade att delta i aktionsforskningen på grund av att de har hemspråk. De inte kan närvara på grund av att eleven ska gå hem för dagen. Att eleven vill avstå att delta eller väljer att avbryta sitt deltagande under aktionen.

Pedagogerna på fritidshemmet menar att eleverna inte har mycket musik som både de och eleverna hade önskat. Personalen på fritidshemmet sade att eleverna i årskurs ett och två tidigare har varit med i småstjärnorna. När eleverna är med i småstjärnorna får eleverna mima och dansa på scenen till inspelad bakgrundsmusik, ofta brukar det vara musik från årets Melodifestival. Det är det enda musikaktion som pedagogerna har planerat för fritidshemmet. Utöver den lilla musikaktionen som eleverna har under året har de även fyrtio minuter musik i veckan, under skoltid. Angående bildämnet på fritidshemmet sade pedagogerna att eleverna inte haft bild där de själva får bestämma vad de ska måla. Eleverna har i bildskapande aktiviteter fått utgå från färdiga mallar.

Pedagogerna på fritidshemmet menade att de inte har musik på fritidshemmet för att de känner en viss okunskap inför detta. Pedagogerna har även sagt att de vill ha musik på fritidshemmet men inte vet hur de ska göra. Eftersom det står i allmänna råd (Skolverket, 2007) att personalen ska se till att elevernas fritid blir meningsfull men även att när de planerar aktioner utgår från elevernas intressen och behov behöver pedagogerna ha mer musikaktioner för att eleverna har uttryckt att de vill ha det. Personalen ska även se till att skaffa förutsättningar för att elevernas mångsidiga utveckling ska främjas.

4.1.1 Teorier

Enligt Allwood och Erikson (2010) bygger teorin om Socialkonstruktivismen på socialt konstruerade fenomen genom kommunikativ interaktion mellan människor. Förståelsen av de fenomen som människor ser som självklara kan i själva verket vara socialt konstruerade i det samhälle de lever och verkar i. Genom socialkonstruktivistiskt perspektiv kan människor få syn på kopplingar mellan vår föreställningsvärld, vår syn av verkligheten samt att våra åsikter om världen uttrycks och detta påverkar våra beteenden och roller i samspel med andra. Sociala konstruktioner har viktiga funktioner när det gäller att skapa människors bild av vad som är normalt och onormalt.

Genom att använda socialkonstruktivistiskt perspektiv i aktionsforskningen kan, enligt Allwood och Erikson (2010), fruktbara och utvecklande sociala konstruktioner uppkomma. Enligt detta perspektiv bör elevernas förtroende och självbild vara socialt konstruerat och påverkas av andra människors förståelse och värderingar. Vad är en bra eller dålig konstruktion, det är frågan, när elever upplever att de mår dåligt, spelar dåligt och sjunger dåligt kan de bli hejrade kunskapsmässigt i sitt lärande. I utvecklingsarbetet ska försök till att förbättra och förändra rådande sociala konstruktioner bland eleverna och pedagoger, tänker och funderar över varför en person skapar. Rönnerman (2012) menar att en aktion eller handling menas att en handling utförs och sedan får ett resultat, detta resultat analyseras sedan, det är praktikens frågor som leder forskningen och processen. Att elever och pedagoger, genom samtal och diskussioner får syn på olika människors sätt att tänka, olika känslöstämningar och vilka värderingar de själva har samt ta del av andra individers uttalade tankar, känslor och värderingar.

Allwood och Eriksson (2010) skriver att John Dewey var en förespråkare för pragmatismen, ”Learning by doing” var det främsta ledordet i hans arbete och han uttryckte att elever som använder sig av de kunskaper de besitter och sedan använder dem praktiskt för att kunna göra nytta, då ökar deras kunskaper och blir mer utvecklade. Larsson (2010) och Säljö (2010) och Liedman (2010) skriver att Dewey ville att skolan ska använda både formella teoretiska kunskaper och nytto- och yrkesinriktade kunskaper, detta för att skapa ett samspel mellan teoretiska och praktiska former av utbildning och undervisning för att både individ och samhälle kan ha nytta av dessa kunskaper. Säljö (2010) skriver att pragmatismen förespråkar att teori och praktik är integrerade, praktiska handlingar är inte möjliga utan reflektion och tänkande. Han skriver vidare att Dewey och Skolverket menar att alla elever kan få möjligheter att hitta nya sätt att lära sig och hitta nya metoder för att kunna tillägna sig ny kunskap samtidigt som tidigare erfarenheter, kunskaper och förmågor används för att kunna nå en djupare och bredare kunskap. Eleverna kan få en annan förståelse för hur olika saker samverkar, genom eller med varandra, samt att kunna implicera sina kunskaper i vardagssammanhang. Vidare skriver Säljö att Dewey menar att elevers egen aktion, eget logiska tänkande och elevers avancerade tankar är en viktig utgångspunkt för deras lärande och utveckling. Elever har oftast andra utgångspunkter än vad en vuxen har, elever behöver utvecklas och egen takt och göra egna erfarenheter. Enligt Säljö utgår socialkonstruktivistiskt och pragmatisk syn på kunskap från samspel mellan elever och lärare, mänsklig samvaro i skolan skapar ett lärande och förbereder eleverna för att delta i samhällets kollektiva kunskaper och gemenskap.

Genom att ha ett pragmatiskt perspektiv och Deweys, learning by doing, i utvecklingsarbetet får eleverna möjligheter att prova på, använda sig av tidigare erfarenheter och kunskaper samt att samspela mellan elev och elev samt mellan lärare och elev, blir synligt och eleverna får möjligheter att fördjupa sina kunskaper.

4.1.2 Avgränsningar

Enligt Allwood och Erikson (2010) är aktionsforskning, plats och situationsbunden och beroende på sammanhanget där den brukas. Ahrne och Svenson (2013) menar att kvalitativ metod att insamla empirisk data bygger på att forskare frågar människor som deltar hur de tänker, känner och upplever vissa förutbestämda ting och varför de tänker som de gör. Vidare kan kvalitativ insamling av data också ske genom olika typer av observation samt granskning av olika dokument. Kvalitativ data mäter inte hur mycket, hur ofta eller hur länge något pågår utan det som är det viktiga är att det blir konstaterat att det finns, hur de fungerar och i vilka situationer de förekommer i. Rönnerman (2012) menar att när en aktionsforskning görs på annan ort skulle det insamlade materialet från observationer, ljudinspelningar, utvärderingar och samtal variera beroende på var och med vilka deltagare som deltar i aktioner och var aktionen görs i landet.

Ett utvecklingsarbete blir mest lokalt förankrad på den plats den utförs på men det kan finnas liknande förutsättningar och möjligheter i andra verksamheter.

Elevantalet på fritidshemmen kan skilja åt, verksamhetens planering och mål kan skilja sig åt på olika skolor men även inom den egna skolan, samt att de tankar och känslor som elever och pedagoger uttrycker kan skilja sig beroende på i vilken grupp de befinner sig i, ändå kan vissa faktorer vara liknande och därför kan aktionsforskning vara intressant för många. Själva aktionerna kan genomföras på alla skolor och fritidshem som har tillgång till bord, papper, akvarellfärger, penslar, bandspelare och tillgång att låna musik på exempelvis biblioteket samt att pedagogerna vill utföra denna typ av aktion.

De avgränsningar som gjorts är att en skola med tillhörande fritidshem har visat sitt intresse och önskemål för att deltagande i en aktionsforskning. Detta har hörtsammats och ett utvecklingsarbete har påbörjats. Aktionsforskningen är tids-, plats- och situationsbunden, detta innebär att aktionerna endast kommer att äga rum mellan en begränsad tidsperiod, april till juni, och aktionerna kommer endast utföras på den aktuella skolan under en sexveckors period.

4.2 Procedur

Här nedanför kommer olika beskrivning om hur och vad som ingår i aktionsforskningen finnas. Tillvägagångssättet för aktionen ”musikmålningen” kommer att beskrivas. Observations och intervju förfarande kommer att redogöras för. Etiska överväganden som används i studien beskrivs och elevernas utvärdering beskrivs.

4.2.1 Aktion

Enligt Brännberg (2011) är observation, planering, genomförande och slutresultat viktiga ingredienser i en aktionsforskning. Enligt Ahrne & Svensson (2011) utgår utvecklingsarbete i form av aktionsforskning av att beskriva ett upplevt problem, vilka frågor och frågeställningar som framkommer samt observation av verksamheten. Bjørndal (2005) skriver att i aktionsforskning är det bra att använda observationer i form av ljudinspelningar och skriftliga observationer samt loggboksskrivande. Observationer som görs kommer att skrivas ner i punktform. Ljudinspelningar kommer att äga rum vid varje aktion. Loggboksskrivande

kommer ske för att samla tankar, funderingar och frågor som uppkommer i samband med aktionerna.

Aktionen kommer att utgå från en lek och tävling som heter dansstop. Det är en rörelselek som innebär att deltagarna dansar till musik och när musiken stoppas ska alla deltagare stå stilla. Deltagare som inte klarar att stå helt stilla är ute ur tävlingen eller leken. Innan aktionerna kommer eleverna att få instruktioner för hur uppgiften kommer att utföras och vilka regler som gäller. Musik kommer vara en del i aktionsforskningen, olika genrer och musikstycken kommer att användas. Dansens rörelser kommer att bli utbytta till papper och vattenfärg samt att tävlingsmomentet där deltagarna åker ut har tagits bort. När musiken tystnar efter två minuter kommer eleverna att få lämna sin stående plats vid bordet och flytta sig ett steg åt höger. Eleverna börjar måla från en annan position när musiken startar igen. Detta kommer att återupprepas gång på gång tills eleven återkommer till sin utgångspunkt. Eleverna behöver tänka på är att alla ska lämna sin plats när musiken tystnar och gå ett steg till höger. Att de målar bredvid eller fortsätter på den tidigare elevens skapelse men att de undviker att måla över de tidigare elevernas målningar. Eleverna ska undvika att måla saker som andra elever kan bli ledsen av. Denna aktion görs i tre grupper, Amarit, Beryll och Citrin. Aktionerna kommer att äga rum inne på fritidshemmet under en tjugo minuters period. Vidare får eleverna ge namnförslag på aktionerna, något av dessa förslag användas i titeln på arbetet. Fokusgruppsdiskussioner på cirka tio minuter kommer att användas efter aktionerna. Eleverna kommer i grupp samtala om uttalade tankar, känslor och funderingar som uppkommer i samband med aktionerna. Eleverna kommer att utvärdera aktionerna via exit ticket.

4.2.2 Observation

Enligt Bjørndal (2009) kan loggboksskrivande skapa en djupare förståelse för vad som skett. Vilka tankar och funderingar som skapas i samband med nedskrivna anteckningar. Genom att skriva loggbok kan lösningar på problem uppenbara sig, medvetandegöra vad loggboksskrivaren redan vet. Tankar, känslor, vad som görs, hur det görs och varför det handlas som det görs, kan skrivas ner.

Vid varje aktion kommer loggbok att skrivas. Detta för att fånga tankar som uppstår före, under och efter aktionerna men även de funderingar som uppkommer i samband med aktionerna.

Stukát (2012) påvisar vikten av att använda olika verktyg i observations sammanhang för att fånga det som sker. Det är viktigt att under olika observationer fokusera på att titta, lyssna och registrera intryck för att samla in annan information och material som deltagarna väljer att inte berätta eller att de av någon anledning, medvetet som omedvetet, inte berättar allt för forskarna. Han skriver att genom att välja att använda exempelvis loggbok för att samla in material, kan det underlätta att skriva ner de observationer som ses och de tonlägen och nyanser av språket som hörs. Detta material kan inte en inspelningsapparaten fångar in. En inspelningsapparat spelar enbart i ljud, observationer ses och höras men kan även kännas. Personer som är medvetna om att de är observerade kan uppföra sig annorlunda än de som inte är medvetna om att de blir inspelade, därför kan ljudinspelning spela in oäkta åsikter. Forskaren har en viss påverkan på deltagarna i starten av en forskning, denna påverkan på deltagarna minskar med tiden. Görs en forskning under en längre tid tänker deltagarna mindre och mindre på exempelvis videokameran eller ljudinspelningen (Stukát, 2012).

Vid aktionerna kommer ljudinspelningarna diskret att startas för att minska risken att påverka elevernas agerande och uppförande.

4.2.3 Intervju

Stukát (2012) skriver att en fokusgruppsintervju är när en grupp personer med ett gemensamt intresse eller en gemensam nämnare träffas och diskuterar ett specifikt ämne. Gruppen har mellan tre till sex deltagare. Antalet medlemmar i gruppen är få. (för att medlemmarna ska bli styrka av varandra). Det kan vara lättare för deltagarna att prata i mindre grupper. Det är också lättare att samtala i mindre grupper och individerna kan styrka gruppen än en större grupp.

Innan aktionsforskningen har fokusgruppsintervjuer med ett litet urval av eleverna på fritidshemmet ägt rum. Intervjuerna startade med att fråga eleverna ifall de ville ha mer musik och bild på fritidshemmet. Efter detta tillfrågades eleverna vad de vill göra på fritidshemmet. Under tiden intervjuerna ägde rum med eleverna fick förändringar av frågorna utföras, detta för att frågorna ska bli mer lättbegripliga för eleverna. Intervjun dokumenterades skriftligt under tiden. När intervjuerna äger rum är det ungefär en vecka kvar till Småstjärnorna. Eleverna är mitt i musikrepandet på fritidshemmet. I varje grupp var eleverna fyra till fem stycken. Fyra grupper intervjuades. Dessa grupper övade inför Småstjärnorna. De övriga eleverna på fritidshemmet deltog i fria aktiviteter.

I tre av grupperna uttalade eleverna att de ville ha mer musik på fritidshemmet. I två av grupperna ville eleverna ha bild på fritidshemmet. I en av grupperna ville eleverna både ha mer bild och musik på fritidshemmet. En av grupperna valde att inte delta i fokusgruppsintervjun. Dessa elever visade tydligt genom sitt kroppspråk att de inte ville delta. “-Kom” [Eleverna går och springer iväg]. Eleverna uttryckte verbalt att de inte ville delta genom sina kommentarer. “De skriver upp vad vi säger” [Eleven uppmärksammar sina kompisar att vi skriver upp vad eleverna säger, eleven låter lite upprörd. Eleverna vill vara ifred, detta respekteras och fokusgruppsdiskussionen avbryts].

4.2.4 Utvärdering

Stukát (2012) menar att fokusgruppsdiskussioner är när en grupp personer samlas och diskuterar forskarens fråga som är av grundläggande betydelse för temat.

I fokusgrupperna kommer eleverna få diskutera och svara på frågor som hur kändes det att måla, vad var svårt, vad var lätt. Eleverna kommer att få svara på vad de tycker om aktionen och har de något namn på denna aktion som precis avslutats. Eleverna kommer själva att få svara och resonera med varandra. Fokusgruppsdiskussionerna kommer att pågå i slutet av aktionen och beräknad tid till detta är cirka 10 minuter.

Hakvoort och Friberg (2011) menar att exit tickets kan vara bra för att lärare ska få syn på vad elever tycker om undervisningen, vad eleverna lärt sig och vad de vill veta mer om. Exit ticket kan användas av elever för att utvärdera undervisningen. Exit tickets förekommer ofta i en förutbestämd mall och sker i skriftlig form.

Eleverna på fritidshemmet är i de yngre åldrarna och kan ha svårt med att utvärdera aktionen skriftligt. Utvärderingen kommer därför utvärderas via post-it lappar. På fritidshemmet

kommer eleverna använda sig av pastell rosa, pastell gröna och pastell blå post-it lappar för att utvärdera. Innebörden av lapparna diskuteras med eleverna innan de utvärderar. Noggrant kommer det berättas för eleverna att det är viktigt att de svarar som de själva tycker, anonymt via post-it lapparna. Exit tickets ger eleverna möjlighet att uttrycka hur de upplever aktionerna.

4.3 Etiska övervägande

Vetenskapsrådet (2008) menar att genom forskning kan individer och samhällen utvecklas, forskningen har krav på sig att kunskaper och metoder utvecklas, fördjupas och förändras, att väsentliga frågor besvaras och att forsknings kvalitén ska vara hög. Detta krav kallas *forskningskrav*.

Medborgare i ett samhälle har rätt till skydd mot insyn, kränkningar, fysisk eller psykisk skada i forskningssammanhang. Forskare har ansvar att förhindra att berörda undersökningsdeltagare eller uppgiftslämnare riskerar kortsiktiga eller långsiktiga negativa konsekvenser genom att delta i undersökningar. Forskare har även ett ansvar gentemot tredje person att dessa inte skadas. Detta skydd kallas *individskyddskravet* och har fyra huvudpunkter.

Den etik som finns från vetenskapsrådet inom humanistisk och samhällsvetenskaplig forskning kommer att användas i studien.

Enligt vetenskapsrådet (2008) är det första kravet i *individskyddskravet* är *informationskravet*, under detta krav ska forskaren informera uppgiftslämnare eller undersökningsdeltagarna om vilken uppgift de har i projektet, vilka villkor som gäller och att deras deltagande är frivilligt.

Detta innebär att innan en aktion påbörjas ska denna information ges till eleverna på ett för dem begripligt sätt. Eleverna kommer att få veta vad som ska göras och varför det ska göras. Vill de sedan efter informationen, avstå att delta, är detta helt okej.

Vetenskapsrådet (2008) menar att det andra huvudkravet är *samtyckekravet*, detta innebär att deltagare ska ge sitt samtycke till att medverka. I forskningssammanhang där deltagarnas insatser sker genom aktivt deltagande ska alltid samtycke inhämtas men även om deltagarna är under femton år.

Samtycke blanketter kommer att skickas ut till alla vårdnadshavare på det fritidshem där fokusgruppsdiskussioner, observation, ljudinspelning och aktionsforskning kommer att äga rum. Blanketterna kommer att samlas in, bearbetas och de elever som saknar samtycke kommer att bortfalla ur urvalet innan aktionerna påbörjas. Vi kommer också respektera de elever som väljer att inte delta utan att detta medför negativa konsekvenser för dem. Inte heller kommer försök att tvinga elever att delta, eleverna bestämmer själva vad de vill göra på sin fria tid.

Vetenskapsrådet (2008) skriver vidare att det tredje kravet är *konfidentialitetskravet*, detta innebär att undersöknings deltagarnas personuppgifter och information som rör deras person förvaras att obehöriga inte får tag i denna. Vidare ska uppgifter som kan röja en deltagares identitet för utomstående undvikas, människor i studien ska inte gå att identifiera.

Detta innebär att personer inte kommer namnges, inte heller i vilken skola utvecklingsarbetet utspelar sig på eller i vilket fritidshem aktionsforskningen görs på eller i vilken stad studien utspelar sig i.

Enligt Vetenskapsrådet (2008) är *nyttjandekravet* är det fjärde och sista kravet i *individskyddet* och innebär att insamlade uppgifter om enskilda individer endast får användas i den aktuella forskningen som görs. Uppgifterna får inte användas i vinstintresse eller i uppläggningar som påverkar den enskilda personen utan dennes medgivande. Detta är speciellt viktigt då det gäller människor eller grupper som anses svaga eller utsatta.

Detta innebär att vi inte kan föreslå åtgärder för individer efter avslutad aktion eller på något sätt försöka använda slutsatserna i kommersiellt bruk. Tänkvärt är också att generellt har vuxna mer makt än barn och detta behövs ta hänsyn till i aktionerna men även som blivande lärare har vi auktoritetsmakt över eleverna, därför är det viktigt med etiska regler i forskningssammanhang att deltagarna är skyddade mot kortsiktiga och långsiktiga negativa konsekvenser av att ha deltagit i forsknings undersökningar.

I skollagen (2010) står det att alla som arbetar med skolrelaterade arbetsuppgifter ska ha ett utdrag ur belastningsregistret och skriva på en tystnadsplikt blankett.

Blanketter om tystnadsplikt kommer att skrivas på och utdrag ur belastningsregistret kommer att lämnas in till den aktuella skolan.

5 Resultat

I detta kapitel skrivs det om författarnas förväntningar innan aktionen. Vilka förväntningar pedagogerna har innan aktionerna. Musikgenre och sammanfattning av aktionerna kommer också att finnas med.

Under aktionerna spelades eleverna in med våra telefoner och Ipads ifrån olika håll av eleverna. Detta för att få med så mycket som möjligt av vad barnen sa. Under aktionen spelades det bakgrundsmusik. Detta gjorde att det i vissa stunder inte gick att höra vad barnen sa. Stukát (2012) menar att det är viktigt i en intervju eller vid annan typ av ljudinspelning att bakgrundsljuden är så minimerade som möjligt. Efter aktionen och fokusgruppsdiskussionen så lyssnades det igenom alla ljudinspelningar noga och det skrevs ner allt som eleverna sa. Det valdes att inte skriva ner det de vuxna talade om eftersom inte det perspektivet behandlas i detta examensarbete. Efter att ha lyssnat på allt som sagts under aktionerna och skrivit ner det ordagrant så valdes det ut citat från eleverna som representerade de generella åsikterna. Några av dessa citat finns nedan.

5.1 Förväntningar innan aktionerna

Här nedan står det skrivet vilka förväntningar och förhoppningar som fanns innan aktionerna började, både från författarna samt från pedagogerna.

5.1.1 Våra förväntningar innan aktionerna

Innan aktionen påbörjades var föreställningarna att eleverna och lärarna skulle använda de värdeladdade orden fint, bra, fult och dåligt i samband med elevernas skapande under aktionen. Funderingar dök upp gällande termer om lärares förhållningssätt och om deras beteende påverkar elevernas lust till att skapa. Förhoppningarna var stora för att se om minskning av värdeladdade ord kunde ske. Att delvis förändra pedagogernas förhållningssätt och en öppenhet för musik och bildämnet blir mer välkomnande i aktionen. Att pedagogerna vågar använda sig av mer musik i olika former och att de inför mer öppna och uppgifter där eleverna kan skapa utifrån sina egna idéer. Önskningsvis ger aktionen eleverna fördjupad kunskap inom användandet av värdeladdade ord som fint, fult, bra och dåligt, men även att eleverna tänker igenom hur de är mot varandra. Pedagogerna menar att de vill att alla ska få möjlighet att prova på.

5.1.2 Pedagogernas förväntningar innan aktionerna

Pedagogen hade från början få förväntningar på aktionerna. Dennes föreställningar innan aktionen var att vissa elever kan ha svårt att lösa denna uppgift då kompisarna ska fortsätta på målningen samt att det kan vara svårt för de yngre eleverna att släppa sin målning till kamraten. Pedagogen tyckte det skulle bli spännande att se om denna samarbetsövning passar alla elever men även att vi anpassat oss till deras verksamhet och fritidshemmets gruppindelning av eleverna. Pedagogen menar att aktionen är svår att genomföra med hela elevgruppen men en tredjedel fungerar oftast mycket bra. Deras mål är att arbeta vidare med målningarna efter aktionerna samt att de även vill göra aktionerna med de elever som av olika anledningar inte kunnat delta innan, att alla får möjlighet att prova på.

5.2 Musikgenre

Under aktionen kommer det att spelas två olika musikgenre. Den ena musikgenren är klassisk musik som är tagen ur skräckfilmer. Den andra musiken är irländsk folkmusik som spelas i ganska snabbt tempo med både fioler och säckpipa. Båda musikgenrerna är instrumentella. Vi hade tre grupper i aktionen, vi har valt att döpa dessa grupper A, B och C till ädelstensnamnen Ametist, Beryll och Citrin för att underlätta för resultatet. Här nedan beskrivs vad som setts och hörts från eleverna under aktionerna som observerat. Nedan skrivs det om elevernas upplevelser, det som tillhör forskningsområdet nämligen elevernas tankar och känslor.

[...] Dessa tecken används av författarna för att förklara vad eleverna sagt. Ett x i texten är när eleverna benämner varandra med namn.

5.2.1 Skräckmusik

Under aktionens gång spelade vi ungefär tjugo olika stycken. De tio första låtarna av dessa spelades från skräckfilmer medan de tio sista låtarna spelades från den irländska folkmusiken. I början av aktionen spelades det skräckmusiken men när halva tiden hade gått spelades det irländsk musik. Det som var förvånande för alla grupper var att alla grupper Amariten, Beryllen och Citrinen pratade om färger när vi spelade den klassiska skräckmusiken. Det uppmärksammades också att eleverna inte kommunicerade med varandra under hela tiden utan enbart talade högt för sig själva. I början pratade alla grupper generellt väldigt lite och det var bara några enstaka ord som hördes. En upptäckt som gjordes vid avlyssningen av

Ljudinspelningarna var att när skräckmusiken spelades talade eleverna enbart om vilka färger de målade. Se exempel nedan:

- ”Oj, det är svart”
- ”Det är rött”
- ”Nu ska jag måla en massa rött”
- ”Bättre musik!”

5.2.2 Irländsk musik

Vid varje aktion var det alltid minst en handfull elever som kommenterade att de var nöjda att musiken byttes ut. Vi märkte att vid varje aktion var det alltid en eller två elever som började dansa eller dirigera till musiken när musiken startade. Alla eleverna började prata under den irländska musiken och ha dialoger med varandra under aktionen. Skratt hörs och eleverna ser ut att ha roligt. Även i den irländska musiken talar de om vilka färger de ska använda när de målar. Eleverna uttrycker i alla grupper att de förstår att de har kort tid på sig att måla. De inspireras i alla grupper av varandra och ger varandra förslag på vad de ska måla. I grupp Citrin börjar eleverna att måla med händerna och på händer. Två elever målar även i ansiktet.

- “-Det är rolig musik”
- ”Det är bra musik”
- ”Vem har målat rosa där?”
- ”Oj, du målar rött”

5.2.3 Sammanfattning

I vår aktivitet så märktes det att det var en övning för eleverna att måla. Vi krävde inte av eleverna att det skulle vara en klar målning utan vi påpekade gång på gång att de skulle måla vad som passade för dem och att det inte fanns något som var fel att måla. Att fortsätta på någon annans målning är en form av social träning. Detta märkte vi genom att efter ett tag skulle eleverna gå vidare och måla på nästa bild, vilket pedagogen trodde skulle vara svårt för dem. Det blir en form av socialt utvecklingsarbete.

I aktionsforskningen blir det en mix mellan social övning [interaktion mellan eleverna] och att eleverna övar på att måla. Aktionsforskningen blir ett socialt utvecklingsarbete som bygger på tillit och trygghet i den egna gruppen mellan eleverna, pedagoger och studenter. Eleverna uttrycker sig genom sitt målande.

Det märktes en markant skillnad på vilken musik det var i både stämningen men även i hur eleverna pratade med varandra eller inte pratade med varandra i de olika generna. I direkt anslutning till aktionen hade vi fokusgruppsdiskussion. Diskussionen öppnades med att ställa frågan, hur kändes det att måla? Följdfrågor till denna fråga var att fråga eleverna hur det kom sig att de tyckte, vad som var lätt och vad som var svårt. Med hjälp av dessa frågor märktes det att eleverna började diskutera kring syfte med aktionerna på sätt att de uppmärksammade att alla är olika, tänker olika och inget är fint eller fult utan snarare skapar alla på olika sätt och detta tar sig uttryck på olika sätt. I var de flera elever som uttryckte sitt missnöje med alla grupperna kom eleverna fram till att alla målar olika. I gruppen som kallas för Amarit uttryckte flera elever att de var missnöjda med målningen. I den gruppen och i de andra grupperna Citrin och Beryll pratade vi om allas olikheter och att det var svårt att veta

hur alla målar och hur den innan har tänkt. Att försöka att se hur den innan en själv hade tänkt var något som diskuterades väldigt mycket i fokusgruppsdiskussionen. Något som dök upp i fokusgruppsdiskussionen var att grupp Citrinen tyckte att det inte bara var stressande med den skäckfilmsmusiken utan att det var även var stressande med den irländska musiken. Detta var något som inte någon annan grupp tyckte. De andra grupperna Amariten och Beryllen tyckte även att det var stressande med skräckmusiken, men ingen kommenterade att det var stressande med den irländska. I gruppen Citrat togs det även upp att de kände av tidspressen de talade om att de kände sig stressade eftersom de ville hinna klart med det dem påbörjade.

-”Det var kul att måla på några andras bilder”

-”Samma som x”

-”Den målade inte alls på samma sätt som en själv”

-”Det var roligt, men några förstör andras målningar jättemycket”

några sådant som man inte riktigt kände för” [några elever hummar instämmande]

-”Det var kul man fick måla vad man ville”

-” Att man fick måla något nytt hela tiden”

-“Lite svårt också att se vad det var de [de andra eleverna] målade, jag målade en solnedgång men nu ser det mer ut som ett hus, tycker jag. Det är lite roligt att det förväxlar sig från en solnedgång till ett hus”

-”Det var roligt, jag visste inte att min skulle bli såhär”

-”Tänka på vad man ska göra, vad är det här? hur tänkte den som var här innan”

-”Det var svårt att förstå när liksom han satt sin hand där var det svårt att veta om han ville ha flera händer”

Under aktionen med gruppen Beryll avbröts aktionen fem gånger av pedagoger som undrade vad som pågick. Detta gjorde att det tog lång tid innan aktionen startade. Här hade elevernas deltagande kunnat påverkats på ett negativt sätt, bland annat hade de kunnat vilja avstå att delta på grund av att det tog för lång tid innan aktionen startade.

Två elever väljer att avbryta aktionen i grupp Beryll. Troliga orsaker till att de vill avbryta är att en elev uttryckt att aktion var tråkigt och att denne ogillar musiken. Den andra eleven uttryckte att denne hade ont i magen. I det senare fallet visar det sig att eleven ofta uttrycker att denne har ont i magen när eleven står framför nya uppgifter som denne inte vet hur denne ska hantera, eleven har en viss rädsla för nya saker.

I grupp Amarint har det varit 9 deltagare, alla var nöjda med aktion som aktion så de vid fokusgruppsamtalen. Åtta elever utvärderade med post-it lappar och av dessa var alla glada.

I grupp Beryll var det tolv deltagare, under fokusgruppsamtalen uttryckte många elever att de var nöjda med aktion som aktion medan två uttryckte att aktionen var tråkig. Genom utvärderingen med post-it lapparna visade det sig att fem elever var nöjda med aktionen som aktion. Fyra elever tyckte aktionen var sådär och tre elever svarade inte genom exit lapparna.

I grupp Citrin var det nio elever som deltog, under fokusgruppsamtalen uttryckte majoriteten att aktionen som aktion var rolig. Genom utvärderingen med exit lapparna visade det sig att åtta tyckte det var en bra aktion, och en elev tyckte aktionen var sådär.

6 Avslutande diskussion

Rubriken till examensarbetet tänktes ut av en elev på fritidshemmet. Frågan om ett namn till dessa aktioner ställdes till eleverna i samband med fokusgruppsdiskussionerna.

Pedagogerna på fritidshemmet kommer att arbeta vidare med aktionerna med de elever som tidigare av olika anledningar inte har kunnat delta i aktionerna. Alla elever på fritidshemmet får på detta sätt möjlighet att prova på denna form av aktion. Pedagogerna kommer att arbeta vidare med att eleverna fortsätta skapa på sina målningar.

Aktionsforskningen har gett eleverna möjligheter att prova och öva sig på att måla, fritt. Under aktionerna har “-fint” och “-fin” endast förekommit två gånger. “-Jäklar” [Eleven uttrycker att han målar, enligt honom, fel]. Att elever uttrycker att de målat fel eller fult har endast förekommit en gång. Däremot har fyra elever i Amarit uttryckt att de tycker att andra elever förstört deras målningar. De övriga eleverna i gruppen håller inte med. Här uppstår ett djupare samtal kring fint och fult. Precis som Säljö? menar, är elever logiska och tänker avancerade tankar. Detta visar en handfull elever upp när de uttrycker att kompisarna inte förstör målningarna utan att kompisarna har ett annat synsätt och uttrycker sig på ett annat sätt i bildskapandet på målningarna.

Elever har lyssnat till olika musikgenre och gjort nya upptäckter, en elev uttryckte “- Det låter som någon rider på en häst, eller hur?” [I den irländska musiken].

Lärare bör planera uppgifterna med tydliga ramar och struktur men med utrymme för eleverna att skapa fritt utifrån deras intressen och elevernas avsikter med bild och musikskapande. Diskussioner och samtal med eleverna om deras alster kan bli fortsättningen på andra lärandemål som lärarna vill arbeta vidare med för att främja elevernas lärande. Det är också viktigt att lärare hjälper elever som upplevs som svaga i estetiska ämnen.

Människor, både barn och vuxna, har en tendens till att vilja härma mallar, detta innebär att en mall kan hämma den inneboende kreativiteten en person har. Detta kan leda till att elever känner att de inte kan göra likadant. Men det kan också tänkas att elever inte vill använda en mall. Ibland förstår inte eleverna varför de ska måla efter mallen. Bör pedagoger vara försiktiga med att använda mallar? Eleverna kan uppfatta att mallen är rätt och det är det eleverna ska göra för att klara av uppgiften. Eleven kan uppleva att ifall de inte kan göra en likadan mall så har de misslyckats. Sedan är det ju skillnad på vuxnas och yngre elevers bildskapande. Vuxna har oftast mer erfarenhet och har haft längre tid att öva. Detta glömmer elever ibland av, när de skapar eller frågar vuxna om deras skapande.

En önskan är att eleverna börjar fundera över hur de ser på musik och bild. Det finns olika synsätt att se saker på. Tankar och känslor kan vara olika men även lika, detta är något som deltagarna i studien upptäckt. Eleverna och lärare kan tillsammans skapa och samtalar om och uppmärksamma likheter och skillnader i tankar, känslor och synsätt. Öppna uppgifter är ibland utvecklande för både elever och lärare. Det är viktigt att lärare och elever vågar prova och öva i bild och musikskapande aktiviteter. Likaså är det viktigt att våga testa tankesätt som är nya.

Eleverna har uttryckt glädje över att få måla till musik. De har fått se kompisarnas målningar och höra kompisarnas uttalade tankar och känslor från aktionerna. Eleverna har fått syn på att andra individer kan se bilder på olika sätt och att människor ser olika saker i bilderna.

Eleverna har använt sig av egna tankar och funderat kring hur de tror att kompisarna vill att de fortsätter på målningarna. De har övat på problemlösning för att kunna fortsätta måla från olika positioner. Tillsammans har eleverna skapat en mångfald av uttryckta tankar och känslor samt visat på olika uttryckssätt genom att måla. Elevernas tidigare erfarenheter och nya kunskaper, som de genom interaktion med andra, har konstruerat gör att de får en djupare förståelse för den mångfald som finns hos människor i sätt att tänka, känna och uttrycka i estetiska ämnen. Att skapa i bild och musik inte handlar om fint och fult eller om bra och dåligt. Förståelsen av de fenomen som människor ser som självklara kan i själva verket var socialt konstruerade i det samhälle de lever och verkar i.

Att skapa i de estetiska ämnena musik och bild handlar inte om fint eller fult eller bra eller dåligt. Individer har olika mål med sitt skapande, en del kanske skapar för att öva. Andra kanske för att prova på. Eller för att berätta eller skapa en komposition. Människor skapar av olika anledningar och för att få veta hur estetik utövaren tänker och känner behöver man fråga om verket. För att komma bort från orden fint och fult och bra och dåligt är det viktigt att lyfta upp samtalen till en högre nivå. Att våga fråga elever vad de målat, hur de tänkt när de skapade, vad de kände eller helt enkelt be dem berätta om sin skapelse. Liknande frågor gäller i musikskapandet. Genom att samtala och diskutera kring elevers bilder eller musikutövande behöver vi inte använda orden fint eller fult, bra eller dåligt. Med detta menar vi att vi inte behöver uttrycka våra värderingar och tolkningar av någons annans skapande. Det borde vara svårt att veta vilket syfte personen skapade med ifall vi inte frågar, då blir det våra förutfattade meningar, tolkningar och värderingar som styr och det kanske inte alls var det utövaren ville höra eller behöver få veta för att utvecklas vidare i sitt lärande.

Genom att vi använt Socialkonstruktivistiskt perspektiv och tänkt över förhållningssättet till elever och pedagoger, har vi öppnat upp för ett vänligt klimat. Elevernas uttalade tankar, känslor och upplevelser har lyssnats på, bekräftats genom uppmuntrande ord och nickar. Samtal och dialoger har varit uppmuntrande och upplyftande och belyst mångfalden i elevernas uttalade tankar och känslor. Detta tror vi har påverkat eleverna så att ord som fint och fult inte används, utan eleverna fokuserat på andra spörsmål. Vi har dock inga belegg för detta då det inte var detta som studerades i examensarbetet.

7 Fortsatt forskning

Pedagogerna på den aktuella skolan skulle kunna forska vidare genom att fortsätta med aktionerna. Pedagogerna skulle förslagsvis kunna arbeta med att fördjupa diskussionerna i fokusgruppsdiskussionerna vi skriver om ovan. Dessa typer av aktioner är även något som andra lärare och pedagoger skulle kunna arbeta med på andra skolor och verksamheter.

I aktionerna skulle andra pedagoger på det valda fritidshemmet men även på andra fritidshem arbeta vidare på elevernas målningar genom att klippa ut ett valfritt objekt från sin startmålning och sätta upp på ett gemensamt papper och sedan ha diskussioner om detta.

Utifrån studien skulle även en liknande forskning göras med liknande aktioner nämligen hur stor påverkan musiken har på eleverna och vilken sorts påverkan musiken har på eleverna.

Att även studera lärarrollen i dessa sammanhang ytterligare hade varit intressant. Kanske i det sammahanget så kan forskningen handla om eller hur läraren skapar ett kreativt lärandeklimat.

8 Referenslista

- Ahrne, G. & Svensson, P. (red.) (2011). Kvalitativa metoder i samhällsvetenskapen. I *Ahrne, G. & Svensson, P. Handbok i kvalitativa metoder*. s.10-18. Stockholm: Liber
- Alerby, E. & Backman, Y. & Bergmark, U. & Gardelli, Å & Hertting, K. & Kostenius, C. & Öhring, K.(2012).”Det ska vara kul att lära!” Skolan som den bästa platsen för lärande. I *Forskning om undervisning och lärande, Samspelet mellan forskning och skola nr. 8*. s. 40-49 www.laerarforbundet.se
- Allwood, C M. & Erikson, M. (2010). Positivism, pragmatisk och funktionalism. I *Grundläggande vetenskapsteori för psykologi och andra beteendevetenskaper*. s. 55-74. Lund: Studentlitteratur
- Allwood, C M. & Erikson, M. (2010). Socialkonstruktionism, diskursteori och postmodernism. I *Grundläggande vetenskapsteori för psykologi och andra beteendevetenskaper*. s. 121-132. Lund: Studentlitteratur
- Allwood, C M. & Erikson, M. (2010). Vetenskapsteori i kontext-några exempel. I *Grundläggande vetenskapsteori för psykologi och andra beteendevetenskaper*. s.147-165. Lund: Studentlitteratur
- Arnqvist, A. & Blossing, U. (2012). Skolutveckling på vetenskaplig grund. I *Forskning om undervisning och lärande, Samspelet mellan forskning och skola nr. 8*. s. 18-26 www.laerarforbundet.se
- Bjørndal, C. R. P. (2005). Ljud och videoinspelningar som värderande öga. I *Det värderande ögat*. s .71-88. Stockholm: Liber
- Bjørndal, C. R. P. (2005). Loggbok som värderande öga. I *Det värderande ögat*. s.61-64. Stockholm: Liber
- Bjørndal, C. R. P. (2005). Observation som värderande öga. I *Det värderande ögat*. s.26-58. Stockholm: Liber
- Brännberg, I. (2011). Aktionsforskning i fritidshem – för hållbara förbättringar och kunskapsprocesser. I *Läraryrket. Lära, leva, utvecklas. Aspekter på fritidspedagogik och lärande*. s. 32-36. Stockholm
- Dahlin-Ivanoff, S. (red.) (2011). Fokusgruppsdiskussioner. I *Ahrne, G. & Svensson, P. Handbok i kvalitativa metoder*. s. 71-82. Stockholm: Liber
- Hakvoort, I. & Friberg, B. (2011) (red.) Konflikthantering i professionellt lärarskap. I *Skolans uppdrag och konflikthantering*. s.19-88. Malmö: Gleerups
- Hansen Orwehag, M. (2011) Fritidspedagogisk didaktik- att vara lärare i fritidshem. I *Pihlgren, A. S. Fritidshemmet didaktik*. s. 27-53. Lund: Studentlitteratur AB

- Hultén, P. & Hultman, J. & Eriksson, L. (2007): Kritiskt tänkande. *kritiska förhållningssätt till teorier och modeller*. s.54-65. Malmö: Liber
- Klerfelt & Haglund (2011) Fritidshemspedagogik, fritidshemmets teorier och praktiker. *Fritidshemmets potentiella didaktik och barns pedagogers gemensamma kunskapsmöjligheter*. s. 42-61. Stockholm: Liber
- Larsson, S. (2010) Om folkets lärande och vuxnas bildning -kunskapsbehovet livet igenom. I *Lundgren, P. U. & Säljö, R. & Liberg, C. Lärande, skola, bildning. Grundbok för lärare*. s. 541-564. Stockholm: Natur och kultur
- Liedman, S-E. (2010) Bildning och utbildning -vad formar en människa? I *Lundgren, P. U. & Säljö, R. & Liberg, C. Lärande, skola, bildning. Grundbok för lärare*. s. 565-587. Stockholm: Natur och kultur
- Läraryrket (2011). *Utvecklingsarbete för bättre resultat*. s. 4-7. www.laerarforbundet.se
- Nylund och Wennergren (2012) Forskningscirkel för skolledare med nyfikenhet som drivkraft. I *Rönnerman, K. (red). Aktionsforskning i praktiken– förskola och skola på vetenskaplig grund*. s. 205-218. Lund: Studentlitteratur
- Olsson, B. (2010). Bedömning i estetiska ämnen - mer än bra och dålig konst eller musik. I *forskning om undervisning och lärande. Bedömning för lärande -en grund för ökat kunnande. nr.3*. s. 44-55. www.laerarforbundet.se
- Pramling Samuelsson, I. & Pramling, N. (2010). *Vad betyder barns perspektiv för utvärdering och utveckling?* I forskning om undervisning och lärande. Bedömning för lärande -en grund för ökat kunnande. nr.3. s. 30-43. www.laerarforbundet.se
- Qvarsell, B. (2011) Om barns perspektiv och miljöer i fritidshemmets pedagogik. I Pihlgren, A. S. *Fritidshemmet didaktik*. s. 77-97. Lund: Studentlitteratur AB
- Rönnerman, K. (2012, a.) Vad är aktionsforskning? I *Aktionsforskning i praktiken– förskola och skola på vetenskaplig grund*. s. 21-40. Lund: Studentlitteratur
- Rönnerman, K. (red.) (2012, b.). Systematiskt kvalitetsarbete i förskolan. I *Aktionsforskning i praktiken– förskola och skola på vetenskaplig grund*. s. 89-104. Lund: Studentlitteratur
- Rönnerman och Wennergren (2012) vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet. I *Rönnerman, K. (red.). Aktionsforskning i praktiken– förskola och skola på vetenskaplig grund*. s. 221-227. Lund: Studentlitteratur
- Sheridan & Pramling, (2010). *Vad betyder barns perspektiv för utvärdering?* Barns lärandefokus i kvalitetsarbetet. s.30-40.
- Skolverket, (2007). Allmänna råd och kommentarer för kvalitet i fritidshem. S. 1-44. Stockholm: Fritzes

Skolverket (2010) *Utveckling pågår, om kvalitetsarbete i fritidshem*. s. Stockholm: Fritzes

Skolverket (2011). *Läroplan för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet*. s. 7-110. Stockholm: Fritzes

Stukát, S. (2012) Att utforma en undervisningsplan. I *Stukát, S. Att skriva examensarbete inom utbildningsvetenskap*. s. Lund: Studentlitteratur AB

Säljö, R. (2010) Den lärande människan - teoretiska traditioner. I *Lundgren, P. U. & Säljö, R. & Liberg, C. Lärande, skola, bildning. Grundbok för lärare*. s. 137-195. Stockholm: Natur och kultur

Vetenskapsrådet (2008). *Forskningsetiska principer inom humanistisk- samhällsvetenskaplig forskning*. s.3-17. Vetenskapsrådet <http://www.codex.vr.se>

Wennergren (2012) På spaning efter en kritisk vän. I *Rönnerman, K. (red.). Aktionsforskning i praktiken– förskola och skola på vetenskaplig grund*. s.71-86. Lund: Studentlitteratur

